S

D

REC

GI

IN

ABC

Q. B. V.

ITINERA PRISCORUM SCANDIANORUM IN AMERICAM,

DISSERTATIONE GRADUALI

LEVITER ADUMBRATA

VENIA AMPLISS. ORD. PHILOSOPHORUM IN REG. ACAD. ABOËNSI,

PRÆSIDE

RECTORE MAGNIFICO

DN. PETRO KALM,

OECONOMIÆ PROFESSORE REG. & ORD. REG. ACAD. SCIENT. SVEC. NEC NON SOCIET. LIT. UPSAL. SOCIO,

PUBLICO EXAMINI SUBMITTIT,

GEORGIUS A. WESTMAN

STOCKHOLMIENSIS.

IN ACROAT. MAJORI d. XXVII. April. A. MDCCLVII.

H. A. M. S.

ABOÆ, Impreſſit Direct. & Typogr. Reg. Magn. Duc. Finland. JACOB MERCKELL.

9

VIR Plurimum Reverende & Præclariſſime,

DNE *ANDREA WESTMAN,*

Sacri Cœtus, DEO dicati in Skånela & Norſunda Uplandorum, Antiſtes Vigilantiſſime,

PARENS OPTIME, SVAVISSIME.

QUi Tui, Pater Optime, *exuberantis amoris innumera expertus ſum documenta, non poſſum non anxius hærere, qua ratione pium gratiſſimumque animum* Tibi *ſignificatum eam. Si verborum pompa* Tua *beneficia celebrare conarer, incaſſum ſane laborarem, cum omne non ſolum meum eloquium, verum etiam cogitationem multis ſuperent paraſangis. Sive enim curam, quam meæ felicitatis egiſti, ſive ſumtus in me factos expendo, illam diurnam nocturnamque deprehendi, hos vero majores, quam a parente lautiori rerum ſupellectili inſtructo proficiſci potuerunt.* Doleo, Mi Pater, *largæ* Tuæ *munificentiæ & fideliſſimæ curæ, ex aſſe congruos penes me deſiderari ingenii fructus; quidquid tamen ſit, reperies* Tuis *votis conveniens pietatis & virtutis, nec non veræ ſapientiæ ſincerum conquirendæ ſtudium. Ut autem præſentes pagellas,* Venerando Tuo Nomine *exornatas, benigne ſuſcipias, ceu publicum meæ in te pietatis ſymbolum, reverenter oro & obteſtor. DEUM O. M. ſupplex rogo, ut firmam & vegetam* Tibi *largiatur ſenectam, inque longam annorum ſeriem provectam. Sic gaudebit Grex, lætabitur Familia, exſultabit ad ultima fata futurus*

Svaviſſimi NOMINIS PATERNI

Obſequentiſſimus cultor,

GEORGIUS A. WESTMAN.

§. 1.

NEmini hiſtorica monumenta evolventi ignotum eſſe poterit, plurimorum hiſtoricorum mentes illam occupaſſe opinionem, quod ſcilicet America, novus orbis adpellari ſveta, recentiori ævo, & quidem ad finem vergente Sec. XV, a Chriſtophoro Columbo primum detecta ſit, qui, ut notiſſimum eſt, Hiſpanico inſtructus adparatu, in illam regionem proficiſcebatur, eosque inſuper ſicco, ut dicitur, pede præterire veterum ex ſeptentrione huc inſtituta itinera. Hi, utrum neglecti antiquiorum ſcriptorum ſcrutaminis, nimiæve credulitatis, an vero invidiæ merito ſint incuſandi, non facile dixerim. Conſiderato enim ſitu Americæ, qua Aquilonem ſpectat, arbitrantur eruditi fines hujus regionis a Grönlandia non procul eſſe remotos: antiquiora deinde Islandiæ & Grönlandiæ monumenta docere, a

Scandinavia in Grônlandiam priſcis temporibus fuiſſe navigatum, unde facillima in Americam fuit via: piraticas denique ſuas in hac orbis parte Scandianos exercuiſſe ajunt, pretioſosque hinc in Scandiam deportaſſe theſauros. Quid? quod inter Scandianorum veterum & Americanorum DEUM colendi vivendique rationem aliqua reperiatur ſimilitudo. Hæc argumenta operoſiori labore conquiſita ab auctore Diſſertationis de *Itinere in Americam*, *præſide*, *Max. R. D. D. O. Celſio. Upſ. habita 1725.* ſatis ſuperque evincunt, Americam a Septentrionalibus ante Columbi tempora fuiſſe viſitatam. Cui rei nos aliquid luminis fœneraturos eſſe exiſtimavimus, dum operæ pretium duximus oculos intendere in antiquiores relationes, de veterum Septentrionalium in Vinlandiam navigationibus, & examinata hujus regionis deſcriptione a veteribus tradita, præeuntibus fide dignis auctoribus colligere, hos peregrinatores Americæ ſeptentrionalem attigiſſe plagam. Ut autem innoxiorum conatuum a te, Benevole Lector, benigniſſimam experiamur cenſuram, qua decet, animi obſervantia precamur.

§. II.

REfert SNORRO STURLONIDES, percelebris Iſlandorum Legifer, in illuſtri opere hiſtorico, (*a*) ſceptrum imperii Norvegici tenente OLAVO TRYGGVONIDIS filio, aliquot peregrinationes factas fuiſſe a

quibus-

quibusdam hujus regni civibus, ut novas detegerent terras, & ſedes in his terris fixas ſibi adquirerent. (b) Regionem, ad cujus oras navigia appulerunt ſeptentrionalium, *Vinlandiæ* nomine ab illis inſignitam eſſe deprehendimus. (c)

(a) *Hiſt. Reg. Sept. in Vita Olavi Tryggvonidis Cap.* 104. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. Etiamſi deſiderentur hæc capita in codicibus hujus operis *Sturlonidis* non paucis, teſte Torfæo in *Præf. ad Hiſt. Vinlandiæ antiquæ*, qui ſimul auctor iisdem ex *Flateyenſi* codice excerptis *Sturlonidis* hiſtoriam auxit; attamen *Peringſkiöldius* antiquiorum codicum fidem ſecutus, firmisque omnino nixus rationibus, *Sturlonidi* hæc capita vindicaſſe cenſendus eſt. Præterea ad caput rei parum facit hæc ipſa circumſtantia, cum Flateyenſis codicis antiquitas in eadem luce vetuſtam collocet hiſtoriam, ut docet Cel. Prof. Bring *in Diſſ.* ſub ejus moderamine habita *Lond. Scan. de Meritis priſcorum Scandianorum in Navigationem & commercia p.* 10.

(b) Primus Scandianorum, qui hanc orbis partem, quantum conſtat, adſpexit, eſt Biörno Herjulfſon, qui exeunte Sec. X. ignota prius hæc littora legit. Cujus itineris narrationem exhibet Snorro C. 104. p. 327. Longioris teſtimonii Sturlonidis ſenſus eſt: Poſtquam Biörno per tres dies Grönlandiam verſus ab Islandia feciſſet iter, flectitur ventus in

Boream, quo per plures dies flante, terram vident; Hac a ſiniſtris relicta, poſt bidui navigationem, terra iterum conſpectui eorum ſe offert campeſtris & ſilvoſa, quam demum relinquentes, Africo, qui fere inter meridiem & occaſum medius eſt, flante, in Grônlandiam perveniunt. Si hanc navigationem ad ſitum terrarum conferamus, quilibet facile videt, nullas alias terras oculis Biôrnonis fuiſſe oblatas, quam Americam Septentrionalem. Qui enim in alto mari ſupra Islandiam conſtitutus eſt, & Euro Borea impellente fertur, non poteſt non in littora hujus regionis incidere. Et qui hac ratione proficiſcitur, ut Terram Novam a ſiniſtris habeat, is ſine ullo negotio, biduo elapſo, aut novam Angliam conſpiciet, aut auſtrales Laurentii fluminis ripas. Quoniam vero nullæ aliæ in hac plaga ſunt terræ, omnis etiam erroris metus e calculo exulat. Vide *Diſſert. nuper citatam* p. 12.

Conſpectas a Biôrnone terras accuratiori indagine perluſtraturus *Leif Ericſſon* clarus antiquæ Grônlandiæ incola, ſeſe cum magno navigio & XXXV. viris, fluctuantibus undis tradidit, & poſt ſcopuloſam inventam terram in regionem campeſtrem, ſilvisque conſitam appulit, qua relicta, poſt bidui navigationem, vento Euro Aquilone peractam, vident aliam terram, ac ad inſulam, quæ continentem a Septentrione ſpectabat, perveniunt, atque, inſula iterum relicta, ſuperato verſus occaſum promontorio, ingenti ſimul trajecto flumine, in continentem terram appellunt, ædibusque conſti-

tutis, quas *Leifsbodar* dixerunt, placidam ibi hiemen transegerunt; adpetente autem vere in Grônlandiam reverterunt. *Sturl. p. 330. 331.*

Poſt Leiſium frater ejus *Thorvald Ericſſon* XXX. virorum comitatu ſtipatus ad eadem loca curſum direxit, ibique ad domicilia a Leiſio exſtructa tempore currentis hiemis conſedit. Ille a Vinlandiæ incolis, mortifero ictu percuſſus animam efflavit, ibique ſepultus eſt. *Sturl. p. 335.*

Poſt fata Thorvaldi, alter *Leiſii* frater *Torſteinus Ericſſon*, una cum uxore ſua Gudrid & L' viris robuſtis Vinlandiam petiit; funus fratris ſui occiſi ad patrios lares deducturus; Poſtquam vero per æſtatem integram in mari jactati eſſent, neſcii quo locorum deferrentur, circa brumalium noctium initium, in Grônlandiam appulerunt, ubi Torſteinus graviſſimo implicitus morbo diem obiit ſupremum. St. C. 108. Deinde *Thorfinnus Karlsefnius* LX. viris & V. feminis in itineris ſocietatem receptis, adquiſitis inſuper armentis varii generis, aliisque rebus, quæ uſibus domeſticis inſerviunt, in Vinlandiam profectus eſt, illamque terram incolere conſtituit, verum ob crudelitatem incolarum violentas manus quibusdam peregrinationis ſociis inferentium, conſilium mutavit, & exactis ibi duabus hiemibus domum rediit. Sturl. C. 109. Ultimo loco mentionem facit auctor *Freidiſæ* ſororis Leiſii, Thorvaldi atque Torſteinii, quæ adjunctis ſibi ſociis duobus fratribus Helgo & Finboga, hanc regionem ſalutavit, ibique ob diſcordiam eam inter binosque fratres exor-

exortam, eoſdem cum plurimis itineris ſociis interficiendos curavit; ſcelere autem commiſſo, navem ſuam magnis in Vinlandia collectis opibus onuſtam in Grönlandiam duxit. *Sturl.* C. 110.

(*c*) Hoc nomen regioni dediſſe Leifium indicat Sturlonides, ut indoli ejus convenientiſſimum, quippe quæ frugiferis vitibus uvisque mellifluis abundavit. *Sturl. p. 333.*

§. III.

Vinlandiam, ut ſitu amœniſſimam regionem deſcribunt ſeptentrionales, ſilvis conſitam, frequentibus aquis terræ tractus interfluentibus (*d*). Multas ibidem inſulas viderunt, albamque arenam (*e*), internitentes ſimul in aquis ſcopulos & ſyrtes (*f*).

(*d*) Plurimas Americæ Borealis plagas ſilvis eſſe refertas, obſervat Cel. Præſes in Itiner. Amer. Tom. II. p. 220. 272. ita tamen, ut patentes interdum conſpiciantur campi, agris, pratis atque paſcuis deſtinati. Iter facientium oculos mirum in modum oblectant jucundiſſimæ planities, partim arborum frondiferarum tractu, partim rivulis aquarum limpidiſſimarum diſtinctæ, locorumque humilium cum editioribus ubique obvia mutatio. Vide Itin. Cel. Præſ. p. 276. 272.

(*e*) Sturl. p. 335. Hanc autem eſſe fere ubique faciem littorum Americæ Septentrionalis Cel. Præ-

ſes & peregrinatores hujus partis omnes uno quaſi ore adfirmant.

(*f*) Sturl. p. 335. Hæc aptiſſime & ex omni parte in littora Americæ Septentrionalis quadrare, abunde teſtantur itineraria; vide etiam Cel. Præſidis Itin. Amer. T. II. p. 160. 162. 362.

§. IV.

IN hac terra, tantam ſoli felicitatem animadverterunt veteres, ut nec hiemali tempore gramina vel paſtus armentis deesſent, quum parum vel nihil areſcerent herbæ, nec ibi eſſet gelu tenero gramini infeſtum. (*g*) Æquinoctia fuerunt hic majora, quam in Islandia & Grönlandia, & ſol etiam breviſſimo die deſignabat jentaculi tempus & horam feriarum pomeridianarum. (*h*)

(*g*) Sturl. p. 331. Quotidie per totum annum in paſcua plurimis in locis apud Americanos, ducta deprehenduntur pecora; quemadmodum id ipſe vidit Cel. Præſes, & in primis hoc obſervavit de ovibus in Itin. citato p. 388. & de cæteris armentis in Tomis proxime ſequentibus. Haud quidem diffitendum eſt, in plurimis Americæ Borealis tractibus, per duos vel tres menſes, tantam ſæpius ingruere frigoris vim, ut illi, quo urruntur Sveci, nihil omnino cedat. Vide

de *Campanii Deſcript. Pennſylv. p. 46. & Cel. Præſ. Itin. p. 37*; interim tamen ex obſervationibus Cel. Præſidis edocemur in Pennſylvania hiemale tempus admodum eſſe lene breviſſimumque. Eandem aëris jucunditatem ibi experiri licet ineunte menſe Februario, ac in noſtra patria ad initium menſis Maji. Frigidiſſimi ibidem dies hiemales ſæpius reſpondent tempori producti veris in media Sveciæ parte & Auſtrali Finlandiæ. Vid. Cel. Præſ. Itin. p. 184. 236. 237. Præſto denique eſt maxima tempeſtatis viciſſitudo, adeo ut unius diei durius gelu plerumque inſequatur altero die mira aëris indulgentia, calorem fere æſtivum adferens; Hinc quoque fit, ut ex priſtino gelu gramina nihil detrimenti capiant. Experientia etiam condocefacit, aquam maritimam, creberrimo concitatam motu, aliquem caloris gradum impertire regionibus mari proximis, adeo ut hæ minore adficiantur frigore, quam a littore maritimo procul diſſitæ terræ. Hinc incolæ orarum maritimarum Americæ Septentrionalis (ſi regiones fluvio Laurentii magis boreales excipias,) plurimis in locis terram nive, & aquam glacie rariſſime obductam vident, uti Cel. Præſes teſtatur. Quemadmodum præterea apud nos unius anni tempeſtas hiemalis alteri plane eſt diſſimilis, ſic idem in hiſce terris obſervatur. Hinc calculos ita ſubducere liceat: Sicuti in confeſſo eſt, Leifium primum Vinlandiæ ſcrutatorem, cum ſuis comitibus, in regionibus mari finitimis omnino conſtitiſſe; credere etiam fas eſt, ipſius in Vinlandiam peregrinationem incidiſſe in illum

illum annum, quo mitiori tempore hiberno gaudebat Vinlandia, ac in Svecia annis 1750. & 1756. inſolita prorſus aëris lenitudo menſe Martio herbas e gremio terræ eliciebat; adeoque eo ipſo nihil roboris nec de aſſertione Leifii, nec de noſtra ſententia decedere merito arbitramur.

(*h*) Diverſam plane interpretationem hujus periodi a Peringſkôldio & Torfæo exhibitam, evincit Cel. Prof. Bring, nos ergo tutiſſimam ingreſſuri viam, hujus magni Polyhiſtoris explicationem adoptare conſultiſſimum duximus. Vid. Diſſ. laud. p. 14. Innuit heic antiquus ille ſcriptor, Dies & noctes magis eſſe æquales in hac terra, quam in locis ſeptentrioni propioribus. Ita autem eſſe in variis locis Americæ Septentrionalis, Latitudo locorum abunde oſtendit e. g. Philadelphiæ in Nova Svecia Sol breviſſimo die oritur hora VII. & 15. min., occidit vero hora IV:ta & 45 min. Quod ad ultima verba Snorronis adtinet, **ſol hafdi thar eiktar ſtad oc dagmala ſtad um ſkamdeigi**, fatemur illa tam obſcura eſſe, ut vel Oedipo opus ſit ad ea explicanda.

§. V.

FErtiliſſimam fuiſſe Vinlandiam ferunt Aquilonares illi ſcrutatores, lautiſſimoque præditam adparatu vitium, uvarum, (*i*) diverſarum arborum, (*k*) piſcium aliarumque divitiarum (*l*). Deprehenderunt etiam

iam campos triticum ſine humana induſtria producentes (*m*). Quid? quod roris, matutino tempore herbas irrigantis, ſvavem dulcedinem guſtarunt (*n*).

(*i*) Snor. St. p. 332. Verba auctoris ita jacent. Hann taladi tha fyrſt leingi a thyſku oc ſkaut marga wega augunum/ ok gretti ſik. Enn er their ſkilldu ej hwad hann ſagdi/ han mællti tha a Norrænu er ſtund leid/ ek war geingiun ej miklu leingra enn thid/ kann ek nockur nymæli at ſeigia/ thwiat ek fann winwith oc winber. Mun that ſatt foſtri minn ſeigir Leifur/ ad wiſu er that ſatt kwad hann/ twiat ek war thar fæddur er hworki ſkorti winwidu ne winber; Nu ſwafu their af nottina/ enn um morgunin mællti Leifur wid haſeta ſina/ nu ſkal hafa twennar ſyſlur fram ok ſkal ſinn dag hwort/ leſa winber edur hoggwa winwid/ oc fella morkina ſo at that werdi farmur til ſkips min/ ok thetta war rad tekit. Swo er ſagt at eptir that batur theirra war fylldur af winberium/ war hoggwinn farmur a ſkipit. i. e. *ibi diſtortis oculis, contractisque rugis primum Teutonico ſermone locutus eſt* (ſcilicet Auſtralis ille vir Turkerus) *Quæ cum ipſis ignota videretur loquela, Norvegica lingua ſenſus ſuos exprimere conatus eſt. Ipſius vero præcipue eſſe, ut commemoraret ſe, etſi longius inde non progreſſus fuit, multas vineas vitesque reperiiſſe. Tum Leiſius de rei veritate certior fieri cupiebat; cum rem ita ſe habere pluribus aſſeve-*

aſſeveraret Turkerus, nec ſe omnino falli dicens, ſiquidem & ipſe in ea natus ſit patria, quæ vineis vitibusque abundabat. Poſteaquam vero noctem in hoc loco transegiſſent, ſociis ſuis primo diluculo dixit Leifus, bina omnino negotia ipſis peragenda reſtare, alterius officio per ſingulos dies functuris, nimirum uvas decerpendas eſſe, cædendasque vites, quibus navis oneraretur. Adprobato autem Leifii conſilio, cymbam primum uvis impletam eſſe fertur, exciſam vero deinde tantam arborum multitudinem, quantam navis ipſa capere potuit. Feraciſſimam eſſe Americam Borealem omnium rerum, quæ humanæ vitæ ſuſtentandæ & oblectandæ unquam conducunt, dubitare nos prohibent itineraria. Maxima enim copia vitium uvarumque variarum abundare non ſolum Virginiam, verum etiam Pennſylvaniam, NovEboracum, Novam Angliam atque Canadam, teſtantur Campanius in Deſcr. Pennſ. p. 43. & Cel. Præſes l. c. p. 467. inque Tomis ſubſequentibus. Partem harum uvarum, in aridis locis naſcentem ſaporis eſſe gratiſſimi, diverſisque uſibus eſſe Americanis, præterquam quod exinde vinum parari queat, vino ex Gallia advecto, bonitate nihil cedens, itidem B. Lectorem certiorem facit Cel. Præſ. l. c. p. 274. Frumenta profert hæc regio innumerosque fructus absque anxia cura & moleſto labore. Vid. Recueil de Voyages au Nord. Tom. V. p. 10. Campan. l. c. p. 31. 99.

(*k*) Silvas in America Septentrionali conſpicere licet refertas arboribus ſapidorum proventuum fœcun-

fœcundiſſimis, aliisque rei manuariæ valde utilem & pretioſam materiam ſuppeditantibns. Videſis Rec. de Voy. au N. p. 61. 351. Campan. 26. 30. Cel. Præſid. 288. Inter arbores hujus regionis præſtantiores numeratur arbor *Moſur*; ſic enim Snorro Sturlodides p. 333. thar woru-thau trie er Moſur heita; h. e. *erant etiam ibi arbores Moſur* & iterum p. 349. de Thorfinno Karlsefnio in Norvegia tum degente agens: Tha kom at honom Sudur mathur einn/ åttathur or Brimum a Saxlandi, han faladi ad Karlsefni huſaſnotru hans. Ek will ej ſelja ſagdi han. Ek mun gefa thier wid halfa mork gulls ſagdi Sudur mathur. Karlsefni thotti wel widbodit ok Keipti. Sithan for Sudur mathur burt med huſa ſnotrunai enn that war Mauſur kominn af *Vinlandi*. h. e. *Heic vir quidam meridionalis, familia inferioris Saxoniæ Brehmæque urbis oriundus ad ipſum pervenit. Is ſtateram ligneam Karlſefnii licitatus, cum eandem vendere nollet alter, dimidiam auri marcam ſe daturum pollicitus eſt; Hanc conditionem accipiens Karlſefnius, ſtateram ipſi vendidit, qua accepta abiit vir ille meridionalis. Ignorabat autem Karlſefnius, quod ex lignis Moſur Vinlandiæ ſtatera illa confecta eſset.* Difficile hic eſt, ſi non profus impoſſibile, explicare, quæ & qualis hæc fuerit arbor, cum more veterum, nulla ejus detur deſcriptio, nullæ illius enumerentur qualitates, unde cognoſci poſſet. Cum vero ſic ſola præ cæteris nominetur, arborem fuiſſe ſingularem præſtantemque, fas eſt credere, præcipue cum meridionalis ille vir, Karlſefnio pro una tantum ſtatera

ex

ex ligno hoc fabricata, dimidiam auri marcam ſolverit. Inter arbores Americæ Borealis præſtantiores, quæ fabris lignariis præ cæteris arrident, quæque longe majori pretio & carius, quam ceteræ, venduntur, ſunt in primis hæ tres: *Juglans nigra.* Linn. ſpec. 997. *Prunus Virginiana* Linn. ſpec. 473. & varietas *Aceris rubri* Linn. ſpec. 1055. vid. Cel. D. Præſidis it. Am. Tom. II. p. 501. Si jam conjecturæ ſit locus, fortaſſis Sturlonidis *Moſur* & *Mauſur* idem fere ſignificat, quod vocabulum Svecicum *Maſur*; *Maſur* autem Svecis vocantur tubera, tophi, tubercula ſeu prominentiæ, quæ ſæpe exſeruntur in antiquis Betulis ex medio caudice; quæque tenaciora ſunt reliquo ligno, cum fibris conſtent intortis & implicatis; ex his vaſcula & utenſilia varia propter fibras illas implicatas, colore variantes, marmori variegato quodam modo ſimilia, ſæpe perelegantia conficiuntur, conf. Linn. flor. Lapp. p. 264. Ejus autem indolis, iis tamen longe pulchrior atque præſtantior, in America Septentrionali, eſt varietas prædicta Aceris rubri, quæ ob raritatem & elegantiam a Ligni fabris fere omni alii arbori antefertur, & carius emitur, de qua prolixius agit. C. D. Præſes in Itin. Am. Tom. II. p. 288. 289. Creſcit vero hæc varietas non ſolum in Pennſylvania, ſed etiam per totam Americam Septentrionalem, licet rarior ſit, & non tam vulgaris ac ipſum Acer rubrum. Datur quidem hic etiam varietas Juglandis nigræ, quæ præcedenti aceris rubri adhuc elegantior eſt, illaque longe carior. Vid. it. C. Præſ.

l. c. ſed cum eadem varietas valde rara ſit, cumque Juglans nigra ultra gradum Latit. boreal. 41. verſus ſeptentriorum ſpontanea non inveniatur, tutius fortaſſe videtur ſtatuere, per Moſur Sturlonidis, varietatem aceris rubri ſupra nominatam intelligi. Varias præterea arbores dulciſſimo fructu præditas ibidem inveniunt incolæ, uti plures ſpecies & varietates Juglandis, Morique, Caſtaneam, Poma ſilveſtria, Meſpilum, Ceraſorum varias ſpecies & varietates, Diaſpyrum, Rubum occidentalem, aliasque; Vid. C. D. Præſid. It. Am. T. II. p. 200. 208. 209. 226. 254. 255. 273. &c. Paſcua cujuscunque generis animalibus repleta ſunt. Camp. p. 30.

(*l*) In fluviis æque ac in mari capitur inſignis piſcium diverſi generis multitudo. Rec. de V. au N. 61. Camp. 31. E piſcibus, quorum in Vinlandia copioſiſſima erat captura, præcipue mentio fit *Salmonum* atque *Balænarum*. De Salmonibus ſic loquitur Snorro p. 331. Hworki ſkorti thar Lax i wainnnu ne i anni/ oc ſtárra Lax enn their hofdu fyrr ſied. h. e. interprete Peringſkiöldio: *Hic vero Salmonibus amnis pariter atque mare magna ſcatebat copia, ſibi antea non viſa magnitudine.* Salmonum vero ingentem copiam reperiri in plurimis Americæ Borealis locis, tam in mari, quam præcipue in fluviis, abunde teſtantur Peregrinatores & Topograpi; Sic e. g. verba audiunt *WILHELMI DOUGLASS* in *Summary of the Britiſh Settlements in north America*, in urbe Boſton Amer. Borealis A:o 1749. edito, p. 304. *Salmon are plenty in all the Britiſh North-America*

merica Roots from Newfoundland to about N. Lat. 41. D. they ſet in to Maſſachuſetts Bay about the middle of April, they do not chuſe warm weather, therfore do not continue there long after having ſpawnd; further North they continue many months. Quod ad Balænas adtinet, de iis Snorro ita verba facit p. 342 Theim bar bratt i hendur mikil faung oc god/ thwiat Reidur war thar upprekinn badi mikil oc god/ foro til ſithan of ſkaru hwalinn, ſkorti tha ei mat; h. e. *ibi vero felici præda potiti ſunt, cum Balænam ingentem æſtu maris in arenam propulſam cepiſſent.* Balænas autem variarum ſpecierum in Oceano Americæ Borealis & inveniri & capi, ſæpiusque in arenam & littora pelli, plurimi indicant auctores. Refert C. D. P. in it. ſuo balænas non raro flumina majora Am. Borealis ad plura milliaria errantes adſcendere, & ſic ab incolis refluxu maris occidi; de Balænis ſic loquitur Douglaſs in operis citati p. 56. *The New England Whalers diſtingwish 10. or 12. different ſpecies of the whale-kind.--Sperma Ceti whales are to be found almoſt every where.* p. 296. *The true or bone whales go Southward towards vinter, and return Northward in the ſpring. Formerly in New England Cape-Cod embay'd them, but being much diſturbed they keep a good offing.* p. 297. *a Whale ſtranded back of Cape-Cod, yielded 134. barrels oil; this whale was ſo fat, that ſome poor people tried the muſcular fleſh, and made 30. barrels more oil.* Quod vero ubique ad littora Am. Septentrionalis ſit fluxus atque refluxus maris,

quod-

quodque ejus altitudo ſæpius plures ſuperet pedes, notiſſimum eſt. Vid. ſis C. Præſid. it. cit. pag. 185. 363. Ad Quebecum Canadæ ejus altitudo quotidiana 16. pedes Gall. æquat, obſervante C. Præſide. Etiam hæc orbis plaga, mox ſupra laudatis a benigniſſimo Creatore locupletata donis, huc iter facientibus ita ſe commendavit, ut terreſtris paradiſi nomen ipſi adtribuere non dubitaverint. Camp. 26. 29.

(*m*) De *Tritico* ibidem ſponte naſcente ſic Snorro p. 333. **Thar woro og hweiti akrer ſialfſaner.** Ejusmodi autem frumentum ſpontaneum in quibusdam Am. Sept. locis inveniri, varii auctores teſtimonia perhibent. *P. CHARLEVOIX Hiſt. gener. de la Nouv. France T. II. p. m. 210*, de inſula magna *Terre neuve* dicta agens, hæc verba habet: les uns (de l' auteurs, qui ont parlé de cette iſle) *aſſûrent, que le ciel y eſt preſque toujours ſerein, qu' on y voit de belles forêts, que les campagnes y ſont fleuries, & couvertes de fraiſes; que les buiſſons n' y ſont preſque que des Framboiſiers, dont le fruit a un goût merveilleux, que les eaux y ſont bonnes, qu' on y trouve des vallons très-fertiles, & qu' il y croît ſans culture une eſpece de Segle, qui eſt fort nourriſſant; &c.* Sed quodnam frumenti genus fuit hoc Triticum ſponte creſcens a veteribus Scandianis in A. viſum, non facile eſt dictu: Creſcit quidem in A. S. frumenti genus ſpontaneum, cui nomen apud Botanicos eſt *Zizania*, Vid. Gron. flor. Virg. 189. quodque dulciſſimum ac ſapidiſſimum

mum

mum præbet cibum ſaporis gratia cum Oryza certantem, vid. Rec. de Voy. au Nord Tom. IX. p. 290. La nouvelle maiſon ruſtique par Liger p. 649. triticum vero illud a Scandianis repertum hæc zizania eſſe non poteſt, quippe quæ nullo modo Tritico, ſed Avenæ ſimilis eſt, unde eadem Gallis *la folle Avoine* audit, & præterea non in campis & agris, uti Triticum, ſed in ipſis aquis habitat. Tutius igitur exiſtimamus illud Triticum ſponte naſcens eſſe *Elymum arenarium*, Linn. Flor. Svec. edit. 2. §. 111. qui etiam Tritico perſimilis eſt, & cogente neceſſitate, Tritici fere locum implere poteſt, Vid. Cel. Præſid. it. Bahuſienſe p. 72. 73. Unde von Royen flor. Lugd. p. 71. illum Tritici nomine inſignit, & Nob. Linnæus in ed. I. Floræ Svec. ſecale, Bahuſienſes vero *Strandrâg* adpellant. Habitat Elymus hic in variis locis Am. Sept. in primis in maritimis, ſolo arenoſo, ubi interdum tanta proſtat copia, ut agros lætiſſimos Tritici ſativi mentiatur. Cel. D. Præſidem in fluvio S:i Laurentii navigantem Canadenſes, itineris ſocii, certiorem fecerunt de inſula quadam parva mox appropinquante, quæ Tritici ſpontanei ingentem copiam produceret, quam petens D. Præſes, nullum aliud Triticum præter Elymum hunc arenarium ibidem quaſi agrum Tritico copioſiſſime conſitum conſtituentem invenit; hinc credere licet, per Secale, cujus mentionem facit P. CHARLEVOIX l. c., etiam nihil aliud intelligi, quam Elymum prædictum.

(n) Sturl. p. 330. D[illegible]icilior eſt hujus commatis explicatio: exſudant quidem plantæ quædam A. Sept. æſtivo tempore rorem quendam ſubdulcem, mannæ fere æmulum, quod etiam in Patria noſtra fieri animadvertimus: Sed pauca tantum Novi orbis vegetabilia ejusmodi ſudorem edere obſervatum eſt: fortaſſis igitur Scandiani noſtri, in illas herbas, quæ calidiſſimo tempore æſtatis, rore hoc mellifluo gaudent, caſu inciderunt, & hinc a particulari ad univerſale concluſerunt: fortaſſis etiam more nonnullorum peregrinatorum & nautarum, hyperbolica dicendi ratione uti illis placuit, quo aliis novas haſce terras inviſendi cupiditatem injicerent, ſtimulumque adderent.

§. VII.

DE incolis Vinlandiæ, *Skrælingis* (o) dictis, nonnulla, etiam a Scandianis peregrinatoribus obſervata legimus, quod ſcilicet cymbis ex cortice arborum fabricatis aquas trajecerint (p). Arcubus deinde & ſagittis uſi fuerunt, cum quibus contra Scandianos pugnarunt, quorum arma Skrælingis terrorem incuſſiſſe perhibentur (q). Perterriti denique mugitu Tauri, quem ſecum tulerunt Septentrionales, in fugam ſe contulerunt. (r).

(o) Hoc incolarum nomen natales ſuos deb[illegible]e incon-

incon'ito illorum ſermoni, exiſtimat auctor Diſſ. *de It. in Amer. p. 21.*

(*p*) 336. Sturl. Hujusmodi navicularum, ex cortice confectarum, uſum apud A. Borealis incolas hodierno etiamnum tempore frequentiſſimum eſſe, extra dubitationis aleam ponunt Auctor Libri Voy. au N. p. 18. 19. Camp. 136. & primis auctor Diſſ. de *cymbis amer. ex cortice Betulæ confectis* Aboæ 1753. habitæ, ubi hæ naviculæ deſcriptæ atque delineatæ comparent. Ejusmodi autem cymbas non ſolum ex cortice Betulæ albæ, ſed etiam ex cortice Caſtaneæ & Juglandis ſpeciei, *Hickery* Anglis vocatæ, Amer. Sept. incolæ conficiunt.

(*q*) Sturl. p. 336. Etiamſi recentiori ævo Americani artem didicerint explodendi bombardas, quas ab Europæis pretio ſibi comparant, arcus tamen & ſagittæ, ut potiſſima inſtrumenta bellica, non raro adhiberi ſolent. Camp. p. 145. Diſſ. de It. in Am. 42. Licet cum vicinis gentibus ſæpius congrediantur Americani, cum Europæis tamen non libenter confligere auſi ſunt, quoniam eos ſingulari rei militaris peritia inſtructos fuiſſe crediderunt. Tanto inſuper armaturæ Europæorum, gladiorum puta, bombardarum tormentorumque, ad primum Svecorum adventum capti ſunt terrore, ut exploſionis bombardæ auditus fugam ipſis maturaverit. Nec facile in bellum contra Europæos, niſi provocati, vel ab aliis Europæis ad hoc incitati ac ſolicitati, ruunt. Hanc ob cauſſam cum Europæis plerumque ſartam tectamque conſervant amicitiam. *V. Camp. p. 144.*

(*r*) Sturl. p. 342. Gentem hanc inſoliti ſoni a Tauro editi terrore perculſam fuiſſe, haud mirari convenit, quandoquidem boves ſilveſtres, quos quædam regiones Amer. Sept. progenerant, ſive æſtu Venereo agitati, ſive a venatoribus aliquo modo læſi, mugitus edentes ferociſſimi & maxime noxii ſunt, vitæque præſentiſſimum periculum eſt, iræ & furori eorum ſe tum objicere. Vid. Hennepin *Nev. Diſcovery* &c. p. 89. *Charlevoix Hiſt. gen. d. N. T. T. V. p.* 193.

§. VII.

Limina Vinlandiæ ut primum adiverunt Scandiani, ipſis occurrerunt Skrælingi, ſarcinas apportantes pretioſis pellibus impletas, quas illis permutandas obtulerunt; (*s*) In hac mercatura, armorum Scandianorum participes eſſe præoptarunt, (*t*) repulſa autem hujus petitionis data, lac adhibitum, potius quam alias quascunque res, in commercium abiturum voluerunt (*u*).

(*s*) Sturl. p. 342. Americanos etiam his temporibus ejuscemodi ſarcinis pretioſarum pellium (præcipuæ partis mercium illorum) onuſtos fere quotidie domicilia Europæorum ibi degentium viſitare, easque his venales extrudere, & ex itin. Cel. Præſ. propediem edendo, & ex teſtimoniis omnium fere peregrinatorum, qui has luſtrarunt oras, ſatis ſuperque patet. Quid? quod tam apte Americanis hodier-

diernis deſcriptio Snorronis Sturſonidis etiam hoc in puncto convenit, ut vix magis graphice depingi poſſint.

(t) Non minus antiquiori tempore, quam hodierno etiamnum] gens Americana venatui & bello dedita, ferrique indagandi ejusque uſus ante adventum Europæorum neſcia, arma horum, utpote ſuis longe præſtantiora, ſemper maximi fecit: hinc pro unico enſe, cultro, ſecuri, vel bombarda plures ſarcinulas pellium pretioſarum, plurium menſium capturam & fructum laborum multorum ſæpius Europæis obtulerunt, fidem facientibus peregrinatoribus ac Topographis.

(u) Inter edulia, quæ ipſis maxime etiam hodierno tempore arrident, lac vaccinum merito refertur, quod cæteris dapibus Europæis (ſi ſpiritum Vini excipias, qui prope ipſa vita illis eſt charior) fere gratius habetur. Si quando vaccam ſilveſtrem lactantem occidere Americanis contingat, prima eorum cura, primum opus eſt, uberibus os admovendo lac exſugere. Licet autem tanta ſit Indis occidentalibus lactis appetentia, ea tamen deſidia laborant, ut eo plane carere, quam in fœniſecio & reliqua cura pecudis hujus multum deſudare, ſatius ducant. Vid. Itin. Cel. Præſ.

§. VIII.

FAtemur equidem, argumenta a nobis in hac theſium farragine adducta, quibus Vinlandiam a priſcis Septentrionalibus viſitatam, Americæ Septentrionali vindicare ſtuduimus, ejus eſſe indolis, ut horum

rum plurima, ſeorſim ſumta, aliis regionibus etiam commode tribui poſſint, nihilo tamen minus quædam ad Am. Boreal. ſolam tantum referri queunt. Ex omnibus vero in unum collectis, facile judicabit B. L. hanc veritatem ſua radiare luce. Cum autem a nobis B. L. haud immerito videatur requirere, ut rationem ipſi reddamus, in qua regione, Am. Sept. huc e Scandinavia transvecti exploratores ſubſtitiſſe autumamus, noſtri officii eſſe duximus, ut colophonis loco etiam de hac re noſtram aperiamus ſententiam. Quod ad Virginiam adtinet, non ſolum huic A. S. plagæ conveniunt prope omnia heic allata argumenta, verum etiam Indiani, interrogati a C. D. Præſide, num ante Columbi tempora quosdam antiqui orbis incolas huc adveniſſe conſtet? ſpontaneam ſæpe mentionem injecerunt antiquæ cujusdam traditionis, a majoribus in poſteros translatæ, quod ſcilicet a remotis procul terris in Am. tractum, Virginiam hodie nucupatum, aliquando acceſſerint homines, quos ab incolis Virginiæ e medio ſublatos fuiſſe ſimul innuerunt. Huic veritati etiam robur addere videntur rudera ibidem reperta cujusdam putei, 20. pedum profunditatem habentis, multo ante Europ. adventum ex laterculo coctili exſtructi, Vid. C. P. It. Am. T. II. p. 510, cum tamen pateat, ante illud tempus uſum laterculorum Am. Bor. incolis prorſus ignotum fuiſſe. Hinc facile arbitraretur quisquam, Scandianos illos peregrinatores ad Virginiæ vel Pennſylvaniæ oras ſe contuliſſe; ſed quin huic opinioni calculum addamus, impedit narratio Snorronis de copia Salmonum, qua abundaſſe

teſta-

teſtatur Vinlandiam, dum e contrario fruſtra tentatur hujus piſcium generis captura circa Virg. littora & Lat. 41. grad. Bor. verſus meridiem, quod indicat DOUGLASS in Lib. ſupra cit. p. 304. ut taceamus, non facile concipi poſſe, Scandianos noſtros totam Terram Novam, (Terre Neuve) Angliam Novam inſulasque ipſis adjacentes præternavigaſſe, hiſce terris nec viſis, nec vel minima illarum mentione facta. In Nov Eboraco quidem rudera adhuc apparent propugnaculi cujusdam e ſaxo conſtructi, teſte Cel. Præſide, ſed cum plura milliaria a mari diſtent (quanquam vix ultra ſpatium milliaris a magno fluvio Hudſonis remota), veritati vix congruum videtur ſtatuere, rudera prædicta Scandianorum opus eſſe. Quin autem ſibi perſvadeat quispiam, eos petiiſſe oras Americæ Auſtralis, obſtitit certe jucunditas littorum A. Septentrionalis, oculis primum oblata, longioris inſuper itineris tædium, & in primis plurima momenta in deſcriptione Vinlandiæ allata, quæ Am. Auſtrali plagæ omnino adſignari nequeunt. Quidquid autem ſit, omnis dubitationis expertem reddere hanc rem, & digito quaſi monſtrare, in qua Am. Bor. regione ſedes ſibi fixas pararunt ſæpius memorati Scrutatores, a noſtra prorſus alienum eſt modeſtia; cum vix ac ne vix quidem ultra conjiciendi libertatem, hoc in negotio, tuto progredi liceat. Sic manum de tabula.

S. D. G.

Clariſſimo egregiæ hujus Diſſertationis

AUCTORI,

Amico exoptatiſſimo,

רגשו הבחורים אל מושב חכמים ורבים מהם
מה דרשו לא ידעו או מדרך תעו אשר בחרו
להתהלך בה׃ ואת תבין אם אליהם תשגות אשר
אין יראת יהוה ומעט בינה בלבם כי אם תהיינה שתיהן
אחוזות למידם׃ ואתה רעי יהיר מאד לחכמים אולם
תספר כי בך חסד וחכמה נשקו׃ לא נכחד ממך כי יראת
יהוה ראשית חכמה על כן קראת יומם ולילה ויט יהוה
אזנו נתן לך לב שמע להיות עדותיו אמשי שתך להבין
בין טוב לרע׃ בה התהלכת לפני יהוה כל ימי נעוריך
תחת אשר רדפת צדק חפץ ארני בך ויוטב בעיניו לצרפך
כצרף כסף וזהב בסנה ארץ׃ ואתה תפלה יצילך אלהים
מצרה בעת רצון ולא יתן למוט רגלך׃ אשרי האיש
שככה היה לסוד יהוה׃ לחכמתך מארם אמנם
גדולה היא על כי פה פערת ושאפת דעת ממעיני
אלופים בושתאלי׃ ידידי ימלא פי שחוק ולשוני
רנה על אשר חבלים נפלו לך בנעמים גם נחלה שפרה
עליך׃ אף לבי חלל בקרבי בזכרני כל רחמים אשר
אבוך איש האלהים אסף ואתה תוסיפו לעשות עמדי
יען לא אוכל לשלם כי אין כסף ולא זהב לי׃ ואני
בעודני חי אשתחוה לחדם רגלי עליון להתפלל—
שישמר תמיד צאתכם ובואכם וכאשר תשבעו ימים
יביאכם אל ארץ תוים׃ הצלח׃

ita adplaudit,

O. L. SCHALBERG.

s

[illegible]

ר

אין זר
אחזת
תספר
יהוה ר
אזנו
כן ־ ט
תחת א
כצף
מצרח
שככח
גרולה
אלופים
הנה ע
עליך׳
אכיך
יען לא
כעורכי
שושמר
וביאכב

dit,

BERG.